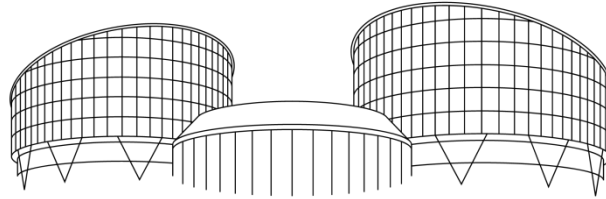

© Проект Ради Європи «Посилення захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб», 2016. Цей переклад не є зобов'язальним для Європейського суду з прав людини. Для отримання додаткової інформації див. повне посилання на авторське право в кінці цього документа.

© Council of Europe Project «Strengthening the Human Rights Protection of Internally Displaced Persons in Ukraine», 2016. This translation does not bind the European Court of Human Rights. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

ТРЕТЯ СЕКЦІЯ

СПРАВА «ДІМЕЙДС ПРОТИ ТУРЕЧЧИНИ»
CASE OF DEMADES v. TURKEY
(Заява № 16219/90)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

31 липня 2003 року

ОСТАТОЧНЕ

31 липня 2003 року

Текст рішення може зазнати редакційної правки.

У справі «Дімейдс проти Туреччини» (Demades v. Turkey),

Європейський Суд з прав людини (Третя секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли судді:

- п. Г. Ресс, Голова (G. RESS),
 - п. І. Кабрал Баррето (I. CABRAL BARRETO),
 - п. Л. Кафліш (L. CAFLISCH)
 - п. Б. Жупанчіч (B. ZUPANČIČ),
 - пані Х. С. Грев (H.S. GREVE),
 - п. К. Траджа (K. TRAJA), судді
 - п. Ф. Гьольчюклю (F. GÖLCÜKLÜ), суддя ad hoc,
 - та п. В. Бергер (V. BERGER), секретар секції
- Після наради за зачиненими дверима 3 липня 2003 року постановляє таке рішення, ухвалене того дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Цю справу було розпочато за заявою (№ 16219/90), яку 24 січня 1990 року подав до Суду проти Республіки Туреччина на підставі статті 25 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянин Кіпру пан Джон (Іоанніс) Дімейдс (далі – заявник).

2. У Суді заявника представляв п. А. Деметріадес, адвокат, що практикує в м. Нікосія. Уряд Республіки Туреччина (далі – Уряд) представляв його Уповноважений, професор З. Некаліджіл.

3. Заявник стверджує, що зокрема було порушено статті 8 та 13 Конвенції, а також статтю 1 Першого Протоколу до Конвенції.

4. Заяву було передано до суду 1 листопада 1998 року, коли набув чинності Протокол № 11 до Конвенції (стаття 5, пункт 2 Протоколу №11).

5. Заяву було передано до Третьої секції Суду (правило 52, пункт 1 Регламенту Суду). У межах згаданої секції, у відповідності до пункту 1 правила 26 було створено Палату, яка мала розглядати справу (пункт 1 статті 27 Конвенції). Пан Р. Тюрмен, суддя, якого було обрано від Туреччини, відмовився від участі у процесі (правило 28). Після цього Уряд призначив п. Ф. Гьольчюклю у якості тимчасового судді (пункт 2 статті 27 Конвенції та пункт 1 правила 29).

6. Рішенням від 24 серпня 1999 року Суд визнав заяву прийнятною.

7. Заявник та Уряд подали свої зауваження по суті (пункт 1 правила 59). Крім того, було отримано думку третьої сторони

від Уряду Кіпру, який скористався належним йому правом втрутитися (пункт 1 статті 36 Конвенції та пункт 2 правила 61).

8. 1 листопада 2001 року Суд змінив склад секцій (пункт 1 правила 25). Цю справу

було передано на розгляд новому складу Третьої секції (пункт 1 правила 52).

9. Листом від 2-го липня 2003 року Уряд повідомив Суд про прийняття та набуття чинності Законом «Про компенсацію втраченого нерухомого майна, розташованого на території Турецької Республіки Північного Кіпру», і висунув з цього приводу додаткове попереднє заперечення.

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

10. Пан Іоанніс Дімейдс за національністю грек-кіпріот, громадянин Кіпру, народився в 1929 році й мешкає в м. Нікосія.

11. Він стверджує, що є законним власником земельної ділянки (номер в реєстрі: 1071, лист / план: XII/20 E, ділянка 122), розташованої на морському узбережжі в районі Киренія, розташованому в північній частині Кіпру. Він також зауважив, що володіє двоповерховим будинком, побудованим на згаданій ділянці. Пан Дімейдс заявляє, що згаданий будинок був оснащений та обставлений і регулярно використовувався заявником та його родиною не лише як дачний будинок, а як звичайне житло для щоденного проживання.

12. Пан Дімейдс зауважив, що з 1974 року дії збройних сил Туреччини, унеможливили доступ до його власності, тобто володіння й розпорядження нею, а також її розбудову. Крім того, п. Дімейдс стверджує, що існують докази того, що його будинок й надалі лишається в розпорядженні офіцерів та іншого військового персоналу турецької армії.

13. 30 червня 2003 року «Парламент Турецької Республіки Північного Кіпру» прийняв Закон «Про компенсацію втраченого нерухомого майна, розташованого на території Турецької Республіки Північного Кіпру», який набув чинності того ж дня.

ПРАВО

I. ПОПЕРЕДНІ ЗАПЕРЕЧЕННЯ УРЯДУ

14. Уряд-відповідач у своїх доводах по суті оскаржив питання прийнятності заяви з огляду на нижчезазначені причини: (1) неприйнятність за критеріями часу *ratione temporis* та (2) місця (*ratione loci*); (3) явна необґрунтованість заяви; і (4) відсутність у заявника права брати участь у провадженні (*locus standi*).

15. Крім того, у своєму листі від 2 липня 2003 року Уряд, у світлі нового Закону «Про компенсацію втраченого нерухомого майна, розташованого на території Турецької Республіки Північного Кіпру», який було прийнято 30 червня 2003 року, висунув додаткове попереднє заперечення стосовно невичерпання національних засобів правового захисту.

16. Суд відзначив, що Уряд не подав відповідних доводів на етапі розгляду прийнятності заяви, хоча у нього було достатньо можливостей це зробити. З огляду на це, Уряд може бути позбавлено можливості висувати заперечення щодо прийнятності заяви на цьому етапі (правило 55 Регламенту Суду; див. серед іншого, *справу Амролахі проти Данії (Amrollahi v. Denmark)*, №56811/00, п. 22, 11 липня 2002 року; та справу *Ніколова проти Болгарії (Nikolova v. Bulgaria)* [GC], №31195/96, п. 44, ЄСПЛ 1999-II).

17. У будь-якому випадку, навіть якщо б певні заперечення Уряду-відповідача були б розглянуті, якби вони були висунуті на етапі розгляду прийнятності заяви, то, беручи до уваги розгляд таких заперечень у справі *Лоїзиду* (рішення від 23 березня 1995 року (попередні заперечення), серія А №310 та від 18 грудня 1996 року (по суті), *Збірник постанов та рішень 1996-VI*), Суд нагадує, що перші два заперечення було вивчено і відхилено як у справі *Лоїзиду проти Туреччини (Loizidou v. Turkey)* (там само), так і у справі *Кіпр проти Туреччини (Cyprus v. Turkey)* ([GC], №25781/94, пп. 69-81, ЄСПЛ 2001-IV). Суд не бачить підстав відступати від своїх міркувань і висновків за цими двома запереченнями у даній справі.

18. Щодо третього заперечення, то Суд може лише підтвердити своє рішення про прийнятність заяви від 24 серпня 1990 року, в якій зазначалося, що скарги заявника стосовно статей 8 і 13 Конвенції та статті 1 Першого Протоколу до Конвенції стосуються серйозних фактичних та правових питань, визначення чого вимагало вивчення суті справи.

19. Що стосується зазначеної відсутності у заявника статусу жертви, Суд зазначає, що заявник був і продовжує залишатися зареєстрованим власником спірного майна, і немає жодних сумнівів в тому, що він може вважатися «жертвою» за змістом статті 34 Конвенції.

20. Нарешті, відносно заперечення стосовно невичерпання національних засобів правового захисту, яке було висунуто Урядом у листі від 2 липня 2003 року у відповідності до Закону «Про компенсацію втраченого нерухомого майна, розташованого на території Турецької Республіки Північного Кіпру», Суд зазначає, що це заперечення було висунуто після того, як було визнано прийнятність заяви. Таким чином, на цьому етапі провадження це заперечення не може братися до уваги.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 8 КОНВЕНЦІЇ

21. Заявник у своїй заяві скаржився на необґрунтоване втручання в право заявника на повагу до його житла, що порушує положення статті 8 Конвенції. Зазначеним положенням передбачається:

«1. Кожен має право на повагу до його приватного і сімейного життя, житла і до таємниці кореспонденції.

2. Органи державної влади не можуть посягати на здійснення цього права інакше ніж згідно із законом і коли це необхідно в демократичному суспільстві в інтересах національної і громадської безпеки або економічного добробуту країни, з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або з метою захисту прав і свобод інших осіб».

22. Уряд-відповідач звернув окрему увагу на те, що Туреччина не може притягатися до відповідальності за порушення Конвенції, які були викликані діями влади «Турецької Республіки Північного Кіпру» («ТРПК»). Він також стверджував, що скарги заявника слід розглядати в контексті політичної ситуації на Кіпрі і згідно із ситуацією, яка існує на острові де факто. Зокрема, він стверджував, що обмеження доступу заявника до його житла на території ТРПК відбувалося не через дії Туреччини або збройних сил Туреччини, а через, серед іншого, існування буферної зони ООН.

23. Крім того, Уряд зазначив, що поняття «житло» в статті 8 Конвенції не може бути витлумачено як «частина території держави, де особа виросла і де сім'я має своє коріння, але зазначена особа більше не проживає» (справа *Лоїзиду проти Туреччини (Loizidou v. Turkey)*) (по суті), там само, п. 66). Таким чином, вони зазначили, що з огляду на те, що заявник більше не проживає на території де, за його словами, знаходиться його «житло», він не може стверджувати, що є жертвою порушення положень статті 8 Конвенції.

24. Нарешті, Уряд-відповідач зазначив, що права окремих членів однієї громади на території, яка наразі перебуває під управлінням іншої громади, є предметом обговорень між громадами, які тривають, і що скарга заявника може бути задоволена лише шляхом переговорів, спрямованих на вирішення кіпрської проблеми і в результаті яких має бути створено дві зони та дві общини. Тим часом, такі права повинні обмежуватись в інтересах забезпечення національної та громадської безпеки, запобігання заворушенням та захисту прав і свобод інших осіб у відповідності до пункту 2 статті 9 Конвенції.

25. Заявник оскаржив ці доводи, посилаючись, в основному, на висновки Комісії в звіті за статтею 31 (справа *Кіпр проти Туреччини (Cyprus v. Turkey)*, №25781/94, Звіт Комісії від 4 червня 1999 року, за справою *Кіпр проти Туреччини (Cyprus v. Turkey)*, там само, пп. 265, 266 та 272) та висновки Суду у справі *Лоїзиду* (по суті, там само), в яких зазначені доводи, висунуті Туреччиною, було відхилено.

26. Заявник зазначив, що оскаржуваний будинок був його житлом в Киренії і що одного дня він збирався там оселитися на постійній основі. Він зауважив, що він, його дружина та діти використовували цей будинок постійно, не лише як дачний будинок або місце для відпочинку, а як звичайне житло для щоденного проживання. Заявник звернув увагу на те, що через близькість дому до Нікосії, він особисто вважав його житлом і приїжджав туди, щоб побути в затишку і обдумати ділові питання. Крім того, він зазначив, що його родина постійно використовувала будинок, коли запрошувала в гості родичів та друзів, а також високопоставлених осіб, особливо представників іноземних посольств і кіпрського уряду, а також іноземних і місцевих ділових партнерів. Він зауважив, що цей будинок в Киренії був справжнім житлом у будь-якому розумінні цього слова.

27. Нарешті, заявник відзначив, що його житло контролюється збройними силами Туреччини і використовується її представниками. Таким чином, він зазначив, що постійна неможливість дістатися до житла та скористатися житлом через те, що будинок використовується збройними силами Туреччини, представляє собою триваюче та необгрунтоване втручання в його право на повагу до сімейного життя та житла.

28. Уряд Кіпру не розглядає справу *Лоїзиду проти Туреччини (Loizidou v. Turkey)*

(по суті, там само) як прецедент для цієї справи, через те, що заявниця у згаданій справі не мала житла на оскаржуваній ділянці. Вони зазначають, що за логікою підходу Суду у вищезгаданому рішенні, порушення статті 8 Конвенції відбулось би, якби оскаржувана власність у згаданій справі представляла б собою житло. З огляду на це, вони посилалися на висновки Комісії в звіті за статтею 31 (звіт за справою *Kıncı проти Туреччини (Cyprus v. Turkey)*, там само), за якими відмова у дозволі будь-яким внутрішньо переміщеним особам греко-кіпрського походження повернутися у згаданий період до їхнього житла на території Північного Кіпру вважалася триваючим порушенням статті 8 Конвенції (п. 272).

29. Щодо заяви Уряду-відповідача, що дії ТРПК не можуть бути основою для відповідальності Туреччини відповідно до Конвенції, Суд нагадав, що він вже вказував на те, що такі заяви не можуть бути прийняті до розгляду у світлі рішення за справою *Лоїзиду* (попередні заперечення та по суті, там само) та рішення у справі *Kıncı проти Туреччини (Cyprus v. Turkey)* (див. абзац 17 вище).

30. Суд також нагадав, що у зазначеній справі *Kıncı проти Туреччини (Cyprus v. Turkey)* (там само) він відхилив обґрунтування, подібні до тих, які були висунуті Туреччиною у розглядуваній справі через втручання у права внутрішньо переміщених осіб греко-кіпрського походження на повернення до їхнього житла на півночі (п. 174, див. абзац 36 нижче).

31. Суд відзначив, що будинок заявника в Киренії було повністю облаштовано й обладнано, і що він із сім'єю регулярно ним користувалися і проживали в ньому тривалий час протягом року. Заявник і його сім'я сприймали цей будинок як житло. Вони, серед іншого, використовували цей будинок як дачу, а також для того, щоб запросити в гості друзів, родичів, а також осіб, з якими у заявника були ділові стосунки.

32. Суд у цьому контексті звернув увагу на те, що не в усіх випадках можливо провести чітку межу, адже особа може проживати «на два будинки» або сформувати сталий емоційний зв'язок із другим будинком і сприймати його як житло. Таким чином, вузьке тлумачення слова «житло» може викликати такий самий ризик нерівного ставлення, як і вузьке тлумачення поняття «приватне життя», якщо виключити осіб, які можуть потрапити в ситуацію, подібну до вищеописаної.

33. Суд нагадав, що Конвенція – це живий інструмент, який має тлумачитись у контексті змін у суспільстві і у відповідності до умов сучасності (див. справу *Коссі проти Сполученого Королівства (Cossey v. the United Kingdom)*, рішення від 27 вересня 1990 року, Серія А №184, с. 14, п. 35). Більше за те, Суд відзначив, що у подібних прецедентах він вже приймав розгорнуте тлумачення поняття «житло» (див., серед іншого, справу *Компанія «Кола Ест» та інші проти Франції (Société Colas Est and Others v. France) №. 37971/97*, пп. 40-42, ЄСПЛ 2002-II; та справу *Немец проти Німеччини (Niemietz v. Germany)*, рішення від 16 грудня 1992 року, Серія А №251-B, пп. 29-30).

34. Таким чином, Суд вважає, що в контексті цієї справи, будинок заявника можна кваліфікувати як «житло» у відповідності до положень статті 8 Конвенції на той момент часу, коли сталися оскаржувані події.

35. Суд звернув увагу на те, що ця справа відрізняється від справи *Лоїзиду* (по суті,

там само), оскільки. на відміну від пані Лоїзиду, у заявника був будинок в Киренії, хоча і другий.

36. Суд відзначив, що з 1974 року у заявника була відсутня можливість доступу та використання цього будинку. У зв'язку з цим Суд нагадав, що у своєму рішенні у справі *Cyprus v. Turkey* (там само, пп. 172-175), він постановив, що повне нехтування правом внутрішньо переміщених осіб греко-кіпрського походження на повагу до їхнього житла на півночі Кіпру починаючи з 1974 року є триваючим порушення положень статті 8 Конвенції. Суд обґрунтував своє рішення таким чином:

«172. Суд зазначає, що офіційна лінія влади ТРПК на відмова у праві переміщених осіб на повернення в свої будинки підкріплюється дуже жорсткими обмеженнями, що практикуються тією самою владою стосовно відвідування північних районів греками-кіпріотами, які проживають на півдні. Відповідно, переміщені особи не лише не можуть звернутися до цієї влади з проханням про те, щоб знову зайняти своє житло, яке вони раніше залишили, але й фізично не можуть їх відвідати.

173. Суд також зазначає, що стан справ у північній частині Кіпру, проти якого виступає Уряд-заявник, зберігається із часу подій 1974 року. Як видається, це положення ніколи не було відображено у "законодавстві" і насаджується в порядку проведення політичної лінії на просування двозональної схеми, покликаної, як стверджується, звести до мінімуму ризик конфлікту, який може виникнути при змішуванні грецької і турецько-кіпрської громад, які проживають в північній частині Кіпру. Ця двозональна схема насаджується в межах згаданих міжгромадських переговорів за підтримки Генерального Секретаря ООН (див. п. 16 вище).

174. У зв'язку з цим, Суд хотів би висловити такі міркування: по-перше, повна відмова переміщеним особам у праві на повагу до їхнього житла не має законних підстав за змістом пункту 2 статті 8 Конвенції (див. п. 173 вище); по-друге, згадані міжгромадські переговори не можуть бути використані для узаконення порушення Конвенції; по-третє, це порушення практикувалося як частина політики з 1974 року і має розглядатися як таке, що продовжує відбуватися.

175. У світлі цих міркувань Суд приходить до висновку про те, що існує триваюче порушення статті 8 Конвенції, що відображається у відмові дозволити повернутися будь-кому з переміщених осіб з числа греків-кіпріотів в свої будинки в північній частині Кіпру».

37. У цій справі Суд не бачить причин відходити від зазначеного обґрунтування і висновків у справі *Kıbrıs проти Туреччини (Cyprus v. Turkey)* (там само). Відповідним чином, він дійшов висновку, що існує триваюче порушення статті 8 Конвенції, що виражається у повній відмові у праві на повагу до житла заявника.

III. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 1 ПЕРШОГО ПРОТОКОЛУ ДО КОНВЕНЦІЇ

38. Заявник стверджує, що триваюча заборона доступу до його власності на півночі Кіпру і, як результат, втрата контролю над нею, є порушенням статті 1 Першого протоколу до Конвенції, в якій зазначається:

«Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів».

39. Уряд-відповідач послався на аргументи, які він використовував у своїх попередніх запереченнях щодо осудності, а також тих, які використовувались у поданнях до статті 8 (див. абзаци 22-24 вище) для оскарження по суті скарги у відповідності до статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

40. Більше за те, Уряд-відповідач не погодився із висновками Суду у рішенні у *справі Лоїзиду* (там само). Вони зазначали, що зазначені рішення не можуть вважатися прецедентом у цій справі. Своє рішення вони, серед іншого, пояснили тим, що усі відповідні факти, в тому числі обмежувальні дії турецько-кіпрської влади, не були відомі Комісії, коли вона готувала звіт стосовно статті 31 (там само), а також не були відомі Суду, коли він приймав згадане рішення. У зв'язку з цим, вони зазначали, що Суд, приймаючи рішення у *справі Лоїзиду* (там само) не врахував велику кількість вкрай важливих питань, таких як, наприклад, складний історично-політичний контекст даної справи. Вони стверджували, що дана справа мала б вирішуватися на основі власних фактів і у контексті нещодавніх подій на Кіпрі.

41. Нарешті, Уряд заявив, що навіть припускаючи те, що питання могло б розглядатися у відповідності до положень статті 1 Першого Протоколу до Конвенції, контроль за використанням майна із боку влади ТРПК обґрунтовано забезпеченням загальних інтересів.

42. Заявник та Уряд Кіпру оскаржили зазначені твердження. Вони посилалися на аргументи, які було висунуто заявницею у *справі Лоїзиду* (по суті, там само) та причинами, зазначеними Судом у рішенні у зазначеній справі щодо відхилення зауважень Туреччини, а також звернули увагу на те, що Туреччина просто повторила ті самі аргументи у розглядуваній наразі справі.

43. Суд нагадав, що він відповідним чином розглянув і відхилив аргументи, які було висунуто Урядом-відповідачем під час вивчення попередніх заперечень Туреччини і її

подань стосовно статті 8 Конвенції (див. абзаци 17, 29 та 30 вище).

44. Суд також нагадав, що у вищезгаданій справі *Лоїзиду проти Туреччини* (*Loizidou v. Turkey*) (по суті, там само), він відхилив обґрунтування, подібні до тих, які були висунуті Туреччиною у розглядуваній справі, через порушення прав пані Лоїзиду на майно. Суд обґрунтував своє рішення таким чином:

«63. ...як наслідок того, що заявниці було відмовлено в праві доступу до землі починаючи з 1974 року, вона фактично повністю втратила над нею контроль, так само як і можливість користуватися нею. Зазначена триваюча відмова має розглядатися як втручання в права, передбачені статтею 1 Першого протоколу до Конвенції. Подібне втручання з урахуванням виняткових обставин поточної справи, на які посилаються заявниця і Уряд Кіпру, не може розглядатися як позбавлення власності або контролю за її використанням у межах першого і другого пунктів статті 1 Першого протоколу до Конвенції. Однак воно, поза всяким сумнівом, підпадає під дію норми, що міститься в першому реченні цієї статті, а саме є порушенням права на мирне володіння своїм майном. У зв'язку з цим Суд вважає, що фактична неможливість здійснення цього права є таким же порушенням Конвенції, як і перешкода юридичного характеру.

64. Окрім посилання на доктрину необхідності для виправдання дій ТРПК, а також на те, що питання про права власності є предметом переговорів між грецькою і турецькою громадами Кіпру, Уряд Туреччини не навів інших аргументів, що виправдовували б осудні дії Туреччини щодо порушення прав заявниці на її власність.

Водночас, не було пояснено, яким чином необхідність розселення турків - кіпріотів, переміщених з південних районів країни в 1974 р на Кіпр, може слугувати виправданням повного заперечення прав заявниці на її власність, яка прийняла форму категоричної і триваючої відмови в доступі до власності з метою подальшої її експропріації без надання компенсації.

Той факт, що питання про право власності є предметом переговорів між двома кіпрськими громадами, також не може слугувати виправданням ситуації, що склалася в світлі норм Конвенції. За таких обставин Суд вважає, що в цій справі відбулось і продовжує існувати порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

45. У справі *Кіпр проти Туреччини* (*Cyprus v. Turkey*) (там само.) Суд підтвердив вищезазначені висновки (пп. 187 та 189):

«187. Суд переконаний в тому, що як його аргументація, так і його висновки в рішенні у справі *Лоїзиду проти Туреччини* (*Loizidou v. Turkey*) (міркування по суті) в однаковій мірі застосовні до ситуації з переміщеними греками-кіпріотами, які, подібно до пані Лоїзиду, не можуть мати доступу до своєї власності в північній частині Кіпру з огляду на введені владою ТРПК обмеження на їхній фізичний доступ до цієї власності. Триваюча і повна відмова в доступі до їхньої власності представляє собою очевидне втручання у права переміщених

греків-кіпріотів на мирне володіння майном за змістом першого речення статті 1 Першого Протоколу до Конвенції.

...

189. З урахуванням вищесказаного, Суд приходять до висновку про те, що існує тривале порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції, про що свідчить той факт, що власникам майна з числа греків-кіпріотів в північній частині Кіпру, як і раніше, відмовляють у доступі до власності, постійному контролю, використанні і просто користуванні власністю, так само як і в компенсації за втручання в їхні майнові права.

46. У цій справі Суд не бачить причин відходити від обґрунтування і висновків по справі *Лоїзиду та Кіпр проти Туреччини (Cyprus v. Turkey) (там же)*. Відповідно, він прийшов до висновку, що відбулось і продовжує відбуватись порушення статті 1 Першого Протоколу до Конвенції з огляду на той факт, що заявник не має доступу і контролю, а також можливості використання та користування його майном, так само як і в компенсації за втручання в його майнові права.

IV. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 13 КОНВЕНЦІЇ

47. Заявник поскаржився на відсутність ефективних засобів захисту від порушення положень статті 13 Конвенції, яка звучить таким чином:

«Кожен, чий права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб правового захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження».

48. Суд відзначив, що заявник не подав пояснення з цього приводу, в тому числі стосовно можливості застосування цієї норми. Таким чином, Суд вважає, що відсутня необхідність розглядати цю скаргу.

V. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

49. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткову компенсацію, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

A. Шкода

50. Заявник вимагає компенсації матеріальних збитків в розмірі 226,516 кіпрських фунтів (СҮР). Він посилається на доповідь експерта щодо оцінки вартості його збитків, які включають втрату отриманої щорічної орендної платні, або тієї платні, яка могла б бути отримана від оренди цього майна, а також відсотки від тієї дати, на яку така орендна плата була нарахована, і до дня здійснення оплати. Заявлена орендна плата була нарахована за період, починаючи з січня 1987 року, коли Уряд-відповідач визнав право на подачу індивідуальної скарги і до січня 2000 року. Заявник не вимагав компенсації за будь-яку можливу експропріацію.

51. Також, заявник вимагає компенсації моральної шкоди у розмірі СҮР 120,000. Він обґрунтував зазначені вимоги таким чином:

(а) СҮР 30,000 за триваючі порушення його майнових прав відповідно до статті 1 Першого Протоколу до Конвенції починаючи з січня 1987 року, коли Уряд-відповідач визнав право на подачу індивідуальної скарги і до січня 2000 року. Заявник стверджував, що ця сума була розрахована виходячи із суми, призначеної судом до виплати у справі *Лоїзиду* (стаття 50, там само) за компенсацію моральної шкоди, але з урахуванням того факту, що період часу, за який було розраховано збитки в цьому випадку, був довшим, ніж заявлено у справі *Лоїзиду* (там само).

(б) СҮР 90,000 за триваючі порушення його права на повагу до житла відповідно до положень статті 8 Конвенції, які він вважає більш серйозними, ніж порушення його майнових прав відповідно до положень статті 1 Першого Протоколу до Конвенції.

52. Нарешті, заявник залишив за собою право збільшити на «пропорційній» основі суми, які він вимагає як компенсацію матеріальної та моральної шкоди.

53. Уряд-відповідач у своїх доводах не згадував вимоги заявника. Вони обмежилися загальною заявою, що питання компенсації майна греків-кіпріотів в північній частині Кіпру та майна турків-кіпріотів в південній частині Кіпру повинні бути бути врегульовані шляхом переговорів між громадами.

54. В контексті даної справи, Суд вважає, що рішення з питання про застосування положень статті 41 щодо матеріальної та моральної шкоди поки не може бути прийнято. Питання має бути відкладено для вироблення подальшої процедури, яка б засновувалася на положеннях угоди, яку може бути досягнуто між Урядом-відповідачем і заявником (Правило 75 п. 1).

B. Судові витрати

55. Зрештою, заявник вимагає відшкодування судових та інших витрат, понесених у ході розгляду справи в органах Конвенції в розмірі СҮР 1663,80. Він деталізував свої вимоги таким чином (і з посиланням на відповідні рахунки):

(а) СҮР 950 за компенсацію витрат і зборів пов'язаних із роботою, виконаною його

адвокатом на Кіпрі в ході провадження в Комісії та Суді;

(b) СУР 600 за компенсацію вартості експертного звіту, за допомогою якого було оцінено вартість оскаржуваного майна;

(c) СУР 60 за компенсацію різноманітних витрат (факси, поштові витрати тощо); і відсотки за ставкою 8% річних.

56. Уряд не згадував вимоги заявника в своїх доводах.

57. Суд вважає, що витрати, які було заявлено до цього етапу провадження (див абзац 45 вище) можна вважати фактичними і неминучими, а їхній розмір – обґрунтованим (див. справу *Ятридід проти Греції (Iatridis v. Greece)*, справедлива компенсація, [GC], №31107/96, п. 54, ЄСПЛ 2000-XI). Він присуджує виплатити заявлену суму в повному обсязі.

С. Відсотки у разі несвоєчасної сплати

58. Суд вважає, що відсотки, які нараховуватимуться у разі несвоєчасної сплати, дорівнюють річній відсотковій ставці у розмірі граничної кредитної ставки Європейського центрального банку плюс три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ОБСТАВИН СУД

1. *Відхиляє* шістьма голосами проти одного попередні заперечення Уряду;
2. *Постановляє* шістьма голосами проти одного, що було порушення статті 8 Конвенції;
3. *Постановляє* шістьма голосами проти одного, що було порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції;
4. *Постановляє* одноголосно, що немає потреби у розгляді скарги заявника за статтею 13 Конвенції;
5. *Постановляє* шістьма голосами проти одного,
 - (a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, Уряд-відповідач повинен сплатити заявнику суму у розмірі 2875 євро (дві тисячі вісімсот сімдесят п'ять євро) як компенсацію витрат та зборів плюс будь-який податок, який може нараховуватися до заявника, які мають бути конвертовані у кіпрські фунти за курсом на день здійснення платежу;
 - (b) що зі спливом згаданих вище трьох місяців і до остаточного розрахунку на названу суму нараховуватиметься відсоток, який дорівнює граничній кредитній ставці Європейського центрального банку і діятиме в період несплати, плюс три відсоткові пункти;

6. *Постановляє* одногосно, що рішення щодо питання застосування положень статті 41 не може бути наразі прийнято в тому що стосується матеріальної та моральної шкоди;

відповідно,

- (a) *відкладає* згадане питання через зазначені причини;
- (b) *запрошує* Уряд та заявника повідомити Суд про будь-яку угоду, до якої вони можуть дійти;
- (c) *відкладає* подальшу процедуру та *делегує* Голові Палати повноваження закріпити в разі потреби теж саме.

Учинено англійською мовою і повідомлено письмово 31 липня 2003 року, відповідно до пунктів 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

Вінсент Бергер (V. BERGER)
Секретар

Георг Ресс (G. RESS)
Голова

Відповідно до пункту 2 статті 45 Конвенції та пункту 2 статті 74 Регламенту Суду, окрема думка судді п. Гьольчюклю долучена до цього рішення.

Г. Р.
В. Б.

ОКРЕМА ДУМКА СУДДІ ГЬОЛЬЧЮКЛЮ

(Переклад)

По-перше, мені шкода, що я не можу погодитися з рішенням Суду про відхилення попередніх заперечень Уряду і його висновками про те, що відбулось порушення положень статті 8 Конвенції та статті 1 Першого Протоколу до Конвенції. **По-друге**, я не погоджуюсь із методологією вирішення цієї справи.

Дозвольте мені пояснити свою позицію:

I. По суті справи

1. Що стосується першого пункту, я хотів би послатися, зокрема, на мою окрему думку, висловлену по суті справи *Лоїзиду проти Туреччини (Loizidou v. Turkey)* (рішення від 18 грудня 1996 року, *Звіти 1996 VI*). Все, що мені варто тут зробити, – це стисло резюмувати особливі обставини тієї справи, підкреслюючи при цьому її політичний характер:

2. На острові Кіпр проживали і досі поруч проживають дві громади – турецька та грецька, які існують на рівних, але, потрібно відзначити, не завжди перебувають в хороших відносинах,

3. Слід пам'ятати, що історичний день, з огляду на кіпрську «справу» або «кризу», стався 15 Липня 1974 року. Це була дата *державного перевороту*, який було організовано грецькими полковниками з метою анексії острова до Греції (єнозіса). Голова держави, архієпископ Макарій, покинув країну і попросив допомоги з боку Ради Безпеки ООН.

4. Після *державного перевороту*, заявленою метою якого було припинення існування кіпрської держави, Туреччина була єдиною країною (з огляду на байдужість двох інших держав-гарантів), яка втрутилася з метою збереження Республіки; втручання було засноване на положеннях гарантійної угоди між трьома державами (Велика Британія, Греція та Туреччина), що давала їм право втручатися, окремо або разом, якщо цього вимагала ситуація. Таким чином втручання було реалізацією положень пункту в міжнародному документі.

5. Вищезазначені події значним чином змінили існуючу політичну обстановку та призвели до розділення двох громад і поділу острова (південна частина стала грецькою, а північна частина – турецькою). Я повинен додати, що такий поділ був відчутним починаючи з 1963 року. Оскільки з кожним днем ситуація погіршувалася, ще в 1964 році було створено буферну зону і введено сили ООН.

Згодом було запроваджено «зелену лінію», або демаркаційну лінію, між південною та північною частиною острова, яка перебувала під захистом і наглядом сил ООН. Між турецькою і грецькою владою було досягнуто домовленості щодо обміну населенням.

6. Також ось деякі відомості для уточнення статусу буферної зони і «зеленої лінії». У своїй доповіді від 7 грудня 1989 року – у документі Ради Безпеки S / 21010 – щодо операції ООН на Кіпрі, Генеральний Секретар Організації Об'єднаних Націй зробив такі

спостереження з приводу демонстрацій на демаркаційній лінії 19 липня 1989 року:

«Увечері 19 липня близько 1000 демонстрантів греко-кіпрського походження ... силою зайшли та територію буферної зони Організації Об'єднаних Націй в ... районі Нікосії. Демонстранти прорвалися через дротяну огорожу, яка була встановлена ЗСООНК і зруйнували спостережний пункт ЗСООНК. Потім вони прорвалися через кордон із військовослужбовців ЗСООНК і увійшли в приміщення колишнього шкільного комплексу, де сили ЗСООНК зібрали підкріплення і перегрупувалися з метою перешкодити подальшому просуванню демонстрантів...»

Генеральний секретар продовжував:

«Описані вище події призвели до значної напруженості на острові і були докладено значних зусиль, як в штаб-квартирі Організації Об'єднаних Націй, так і в Нікосії, щоб утримати і вирішити ситуацію. 21 липня я висловив свою стурбованість у зв'язку з подіями, які мали місце, і підкреслив, що вкрай важливо, щоб всі сторони пам'ятали про мету буферної зони Організації Об'єднаних Націй, а також взяли на себе відповідальність за недопущення порушення цієї зони. Голова Ради Безпеки ... також наголосив на необхідності суворо поважати ... буферну зону». (Див звіт, прийнятий Європейською комісією з прав людини 8 липня 1993 року у справі *Хрисостомос і Папахрисостому проти Туреччини (Chrysostomos and Papachrysostomou v. Turkey)*, заяви № 15299/89 і 15300/89, п. 42; дивись також звіт, прийнятий Комісією в той же день у справі *Лоїзиду проти Туреччини (Loizidou v. Turkey)*, заява №15318/89, пп. 76 і нас.)

7. Це означає, що у липні 1974 року зникло таке поняття як свобода пересування між північною і південною частинами Кіпру і що це було викликано не виключно діями Туреччини або Турецької Республіки Північного Кіпру (ТРПК). У певному сенсі, саме міжнародне співтовариство (Організація Об'єднаних Націй), взяло на себе відповідальність за забезпечення поваги до «зеленої» демаркаційної лінії.

Поділ Кіпру не був довільним актом, викликаним втручанням з боку Туреччини, але дією, яка стала результатом і наслідком угоди між двома громадами (турецькою та грецькою) у Відні 31 липня і 2 серпня 1975 року. Ця угода застосовується, як ми бачимо, під наглядом ООН. Дві наступні угоди, 1977 і 1979 років, вказували на необхідність двозонального рішення за умови, що кожна громада буде нести відповідальність за управління своєю власною територією. Питання свободи пересування, місця проживання тощо були вирішені в межах двозональної системи та системи із двома громадами.

Мій перший висновок полягає в тому, що, хоча ТРПК не визнається міжнародним співтовариством, буферна зона і «зелена» демаркаційна лінія є визнаними, і їх необхідно дотримуватися відповідно до потреб і вимог часу. Інший абзац, узятий з вищезазначеного звіту у справі Тініні Лоїзиду, красномовно на це вказує:

«82. Комісія вважає, що вивчити статус «Турецької Республіки Північного Кіпру» необхідно не лише з огляду на цю справу. Вона зазначає, що демонстрація 19 березня 1989 року, під час якої заявницю було затримано на півночі Кіпру, була порушенням

домовленостей, що стосувалися дотримання буферної зони на Кіпрі ... Заходи, відповідно до яких було заарештовано і затримано заявницю (див. абзаци 43 - 45 ...) було запроваджено саме для захисту згаданого району. Це не може розглядатися як довільний акт.

83. У зв'язку з цим Комісія вважає, що арешт і утримання під вартою заявниці були обґрунтованими відповідно до пункту 1 (д) статті 5, стосовно режиму, створеного на Кіпрі у відповідності до міжнародних угод, що стосуються буферної зони».

Терміни «буферна зона» і «зелена лінія», таким чином не означають «суспільний зелений простір»; вони не є «парком», до якого люди можуть завітати за бажанням.

8. Ми повинні пам'ятати про яскраво виражене політичне забарвлення цієї справи. Суд повинен, звичайно, спершу зосередити увагу на правовому аспекті справи; але він не завжди може повністю уникнути можливості бути задіяним у політичних справах і сприймати їх як «фактичні обставини справи» (див, *mutatis mutandis* рішення у справі *Акдивар та інші проти Туреччини (Akdivar and Others v. Turkey)* від 16 вересня 1996 року, пп. 71/3, 73 / 2, 77). Міжнародне право, як правило, приймає до уваги історичні та політичні обставини як відповідні і дійсні «фактів», навіть якщо вони є результатом незаконних дій. До 1989 року в міжнародному праві існувала тенденція не дивитися далі, ніж на одне покоління; наразі ситуація змінилася, і минуле вивчається настільки глибоко, наскільки це можливо, з метою встановлення першоджерела незаконних дій (як це було у випадку з подіями на Балканах).

9. Північна частина Кіпру – це не чорна діра. Там існує соціально і політично сформована, демократична і незалежна спільнота, зі своєю власною правовою системою; її назва та класифікація не мають жодного значення. Чи можна заперечувати політичне існування Тайваню?

Насправді, в своїх звітах у вищезгаданих справах *Хрисостомос і Папахрисостому проти Туреччини (Chrysostomos and Papachrysostomou v. Turkey)* та *Тіміна Лоїзиду проти Туреччини (Titina Loizidou v. Turkey)*, Європейська комісія з прав людини розглядала скарги заявників (щодо законності утримання під вартою, мирного володіння майном і т.д.) з точки зору законів, які діяли на півночі Кіпру як таких (див абзаци 148-149 і 174 і абзаци 76-79 відповідно). Ось що було сказано у звіті Комісії у справі *Лоїзиду*:

«76. Комісія розглянула питання того, чи було заявницю позбавлено волі «відповідно до процедури, встановленої законом», у відповідності до вимог п. 1 статті 5. Вона нагадує, що у питанні «законності» арешту, в тому числі його відповідності «процедурі, встановленій законом», Конвенція відсилає по суті до національного законодавства і встановлює зобов'язання дотримуватися матеріальних і процесуальних норм, ...

77. Що стосується внутрішнього законодавства на Кіпрі, то Комісія зазначає, що, відповідно до глави 155, розділ 14 (1), підпунктів (б) і (в) Закону про кримінальне судочинство (див абзац 43 ...), будь-який співробітник поліції може заарештувати, без ордера, будь-яку особу, яка вчинила правопорушення в його присутності...

78. Крім того, Комісія відзначає, що заявниця, перетнувши буферну зону, була затримана на півночі Кіпру турецькими кіпрськими поліцейськими (див. абзаци 39 і т.д. ...).

79. Беручи до уваги вищезазначені елементи, Комісія вважає, що арешт і утримання під вартою заявниці на території [північного] Кіпру, співробітниками поліції, які діяли на підставі глави 155, розділ 14 Кримінально-процесуального закону, відбулися «відповідно до процедури, встановленої законом», відповідно до вимог пункту 1 статті 5 Конвенції».

10. Як сказав суддя Бака в своїй окремій думці у справі *Лоїзиду проти Туреччини* (*Titina Loizidou v. Turkey*) (рішення по суті від 18 грудня 1996 року):

«... Не можна вважати, що стаття 159 Конституції ТРПК і деякі інші правові акти повністю позбавлені юридичної сили лише тому, що світова спільнота не визнала ТРПК як самостійне утворення на півночі Кіпру.

Крім того, сам Суд, в абзаци 45 згадуваного вище рішення у справі *Лоїзиду*, зазначив:

«Міжнародне право визнає законність деяких юридичних домовленостей і дій, наприклад реєстрацію народження, смерті і шлюбу, «наслідки яких можуть ігноруватися лише на шкоду жителям тієї чи іншої території» (див. в цьому контексті Консультативну думку про юридичні наслідки для країн триваючої присутності у Південній Африці в Намібії (південно-західна Африка), незважаючи на Резолюцію Ради Безпеки №276 (1970 р.), (Міжнародний суд ООН, Reports, 1971 р., т. 16, с. 56, п. 125)».

Якщо процитувати ті слова, які використав Суд в абзаци 45 згадуваного рішення, то чи не було б доречно запитати, чи не призведе ненадання «законної сили для цілей Конвенції» «таким положенням, як стаття 159 Основного закону, на яку посилаєтьсякладається турецький уряд» (див. абзаци 44 згадуваного вище рішення по суті у справі *Лоїзиду*) до «наслідків, які можуть ігноруватися лише на шкоду жителям тієї чи іншої території»? Особливо, якщо згадати, що десятки тисяч турків-кіпріотів були переміщені з південної в північну частину Кіпру після угод у Відні.

11. Саме тому Суд був досить обережним, коли підкреслював у зв'язку з вичерпанням засобів правового захисту, наступне: «Його рішення (з цього питання) обмежується конкретними обставинами ... справи. Воно не повинно тлумачитися як загальне твердження того, що в ТРПК засоби правового захисту є неефективними або що заявники звільняються від зобов'язань відповідно до пункту 1 статті 35 мати нормальне звернення за засобами правового захисту, які є доступними і діючими» (див абзаци 37 рішення у справі *Djavit An v. Turkey* від 20 лютого 2003 року).

12. Мені здається, що необхідно ще раз наголосити на тому, що Північний Кіпр – не вакуум. Не зважаючи на міжнародну обстановку, яка навколо нього склалася, він забезпечує всі потреби своїх жителів. Судові органи, зокрема, виконують там свої обов'язки,

як і в будь-якій державі. Вони розглядають спрямовані до них справи, які можуть бути подані як громадянами країни, так і іноземцями, зокрема від британських компаній.

Насправді, ця справа виключно і безпосередньо стосується свободи пересування. Але ця свобода не є абсолютною. У міжнародному публічному праві не існує загального права, яке дозволяє перетинати державний кордон або демаркаційну лінію для того, щоб отримати доступ до тієї чи іншої власності в ім'я саме права власності. У зв'язку з цим я хотів би послатися на слова суддів Бернхардта та Лопес Роха, які в окремій думці у справі Лоїзиду (по суті), висловились щодо доступу до нерухомого майна: «Справа пані Лоїзиду не є наслідком конкретних дій турецької військової влади, спрямованих проти її власності або свободи пересування. Це – наслідок створення кордону в 1974 року, який лишається закритим і понині».

14. Свої зауваження щодо першого пункту я хотів би завершити посиланням, *mutatis mutandis*, на висновки Європейської комісії з прав людини в вищезгаданій справі Лоїзиду:

«97. Комісія вважає, що необхідно провести розрізнення між претензіями щодо мирного користування своїм майном і претензіями щодо свободи пересування. Він зазначив, що заявниця, яку було заарештовано після того, як вона перетнула буферну зону на Кіпрі в ході демонстрації, подала претензію щодо права вільно пересуватися по острову Кіпр, незалежно від існування буферної зони і її підпорядкування, а свою претензію вона будує на твердженні про те, що вона володіє майном на півночі Кіпру.

98. Комісія визнає, що обмеження свободи пересування – чи то в результаті позбавлення людини її свободи, чи то через статус тієї чи іншої території – може опосередковано впливати на інші питання, такі як доступ до власності. Але це зовсім не означає, що позбавлення свободи або обмеження доступу до певної території, є безпосереднім порушенням права, що захищається статтею 1 Першого Протоколу до Конвенції. Іншими словами, право на мирне користування своїм майном не включає в себе, як наслідок, право на свободу пересування (див, *mutatis mutandis*, заяви № 7671/76 і т.д., 15 іноземних студентів проти Сполученого Королівства, рішення від 19 травня 1977 року, DR 9, стор. 185 на стор. 186 і далі)

99. У зв'язку з цим Комісія вважає, що претензії заявниці щодо вільного доступу до території на півночі Кіпру, які було розглянуто вище (в абзацах 81 і далі) у відповідності до статті 5 Конвенції, не можуть ґрунтуватися на зазначеному нею володінні власністю в північній частині острова.

100. Звідси випливає, що жодної проблеми у відповідності до положень статті 1 Першого Протоколу до Конвенції наведено не було ...

101. Комісія постановляє, що порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції відсутнє».

II. Методика Суду

15. По-друге, мені важко збагнути, чому Суд настільки зацікавлений і прагне довести, що Уряд-відповідач порушив право власності заявника. Справа, безперечно, є дуже важливою, як з точки зору процесу винайдення рішення міжнародної кризи на Кіпрі, так і вирішення справ подібних до справи *Лоїзиду*.

16. Міжнародні органи, що займаються питаннями кіпрської кризи, в тому числі Рада Європи, неодноразово заявляли, що питання може бути вирішено виключно шляхом переговорів і двосторонніх обговорень. Дійсно, в даний час досягнуто значного прогресу. Таким чином, необхідно підтримувати цей процес і, що найбільш важливо, уникати розпалювання проблеми.

17. У цьому контексті нещодавно було запроваджено важливі зміни, якими стало прийняття Закону «Про компенсацію втраченого нерухомого майна, розташованого на території Турецької Республіки Північного Кіпру», який діє у відповідності до статті 159, пункт (4) Конституції». Закон було прийнято і він вступив в дію 30 червня 2003 року.

Розділ 3 Закону, в якому викладаються його цілі, передбачає:

«Метою цього Закону є регулювання необхідної процедури та умов, яких повинні дотримуватися особи з метою доведення своїх законних прав, які вони відстоюють щодо нерухомого майна в межах статті 159, пункт (4) Конституції Турецької Республіка Північного Кіпру, а також основи, на яких таким особам має виплачуватися компенсація».

18. Цей закон, безсумнівно, є важливою подією стосовно всіх заяв, в яких розглядаються ті ж питання, які було піднято у справі *Лоїзиду*.

На мій погляд, перш ніж виносити рішення у цій справі, Суд повинен був оглянути нову ситуацію в світлі нового законодавства і принаймні попросити якихось доводів від Уряду-відповідача, особливо з урахуванням того, що останній, ймовірно, не знав, що винесення судового рішення було неминучим.

19. Замість прийняття такого підходу, який я вважаю, був би єдиним розумним і справедливим, Суд прямо заявив (у відповідь на лист Уряду від 2 липня 2003 року, в якому було висунуто попереднє заперечення з огляду на невичерпання внутрішніх засобів правового захисту): «Уряд не подав відповідних доводів на етапі розгляду прийнятності провадження, хоча у нього було достатньо можливостей це зробити. З огляду на це, Уряд може бути позбавлено можливості висувати заперечення щодо прийнятності заяви на цьому етапі» (див абзац 16 рішення), як ніби Закон від 30 липня 2003 року вже існував, коли розглядалася питання про прийнятність заяви.

Суд постановив, що після прийняття рішення про прийнятність заяви, попереднє заперечення стосовно невичерпання внутрішніх засобів правового захисту вже не могло висуватися (див абзац 20 рішення). Це, на мій погляд, помилкове тлумачення відповідних положень Конвенції.

Останній абзац статті 35 (критерії прийнятності) говорить: «Суд відхиляє будь-яку заяву, яку він вважає неприйнятною згідно з цією статтею. Він може зробити це на будь-якій стадії провадження у справі».

В п. 1 статті 37 зазначається:

«Суд може на будь-якій стадії провадження у справі прийняти рішення про вилучення заяви з реєстру, якщо обставини дають підстави дійти висновку:

(b) що спір уже вирішено;

(c) що на будь-якій іншій підставі, встановленій Судом, подальший розгляд заяви не є виправданим».

20. Таким чином, у Конвенції жодним чином не зазначено, що Суд не може повторно розглянути питання прийнятності заяви, особливо оскільки в другому абзаці статті 37 зазначено: «Суд може прийняти рішення про поновлення заяви в реєстрі справ, якщо він вважає, що це виправдано обставинами».

Передусім, позицію заявника не було б порушено, якби замість того, щоб виносити рішення із визначенням факту порушення незабаром після того, як сталися такі важливі і докорінні зміни в ситуації, що склалася, Суд вирішив би переглянути зазначену заяву в новому світлі.

Відсутність терміновості підтверджується рішенням Суду щодо відкладення питання про застосування статті 41, оскільки таке рішення не може наразі бути прийнято. Іншими словами, жодної причини для поспіху не було. Звичайно, повинна існувати небезпека того, що визнання факту порушення буде підривати позитивний прогрес, який було досягнуто в ситуації за останні кілька місяців?

21. Дуже прикро, що в такій незвичайній і делікатній справі, як нинішня, Суду не вдалося прийняти до уваги політичний і правовий контекст, а замість того він обмежився суворим і жорстким застосування часових обмежень стосовно подачі зауважень щодо питання прийнятності.

22. З урахуванням положень вищезазначених статей 35 і 37 Конвенції, ніщо в Конвенції або у прецедентному праві Суду і колишньої Комісії не може служити підставою для такого обмежувального підходу. У справі *Доннеллі та інші проти Сполученого Королівства (Donnelly and Others v. the United Kingdom)*, Комісія спочатку визнала заяви неприйнятними, а потім, скасувавши своє зазначене рішення, постановила, що внутрішні засоби правового захисту не були вичерпані (див справу *Доннеллі та інші проти Сполученого Королівства (Donnelly and Others v. the United Kingdom)*, заяви № 5577-5583 / 72, рішення Комісії від 15 грудня 1975 року, DR 4, с. 174 і нас.), і заяви були визнані неприйнятними. Суд також розглянув обставини, за яких новий внутрішній засіб правового захисту або нова інформація могли б вважатися надійними навіть на пізньому етапі розгляду справи по суті (див. рішення у справі *Артіко проти Італії (Artico v. Italy)* від 13 травня 1980

року, серія А. 37, с. 13, п. 27).

23. Запровадження нового законодавчого акту, що передбачає компенсацію, є не тільки засобом правового захисту в строгому сенсі цього слова, а й «новою інформацією» першорядного значення і, таким чином, цей факт не може бути проігнорований Судом, або тлумачитись таким чином, як чисто процедурний. «Нова інформація» в цій справі є саме тим, що дозволить визнати права власності заявника, і заявник матиме право на компенсацію, просто довівши своє право на землю (як це цілком нормально відбувається у будь-якій правовій системі).

Новий законодавчий акт – це не просто «правовий засіб захисту» на кшталт Закону Пінто. Він йде набагато далі, оскільки він ставить під сумнів первинне порушення, яке було винайдене у справі *Лоїзиду* в 1996 році і, таким чином, усі відповідні параметри, в тому числі статус жертви, а також можливість отримання відшкодування за допомогою національних правових засобів захисту, не зважаючи на складну політичну обстановку й економічні і соціальні труднощі, з якими стикаються турки-кіпріоти після подій 1974 року.

Законодавчий акт ставить під сумнів статтю 159 Конституції, на підставі якої було побудовано справу *Лоїзиду* і яка передбачала анулювання права власності. Визнаючи право на компенсацію позивачам з чітко встановленим правом власності на майно, закон тим самим визнає діюче право власності відповідних осіб. Суд має бути цілком зацікавлений, наприклад, в порівнянні цих справ із ситуацією, розглянутою в справах *Пізано і Калантарі* (див. *Пізано проти Італії (Pisano v. Italy)* [GC], № 36732/97, від 24 жовтня 2002 року, і *Калантарі проти Німеччини (I Kalantari v. Germany)* (закреслено), №51342/99, ЄСПЛ 2001 X). В обох своїх рішеннях Суд на пізніх етапах провадження переглянув основні параметри заяв, у тому числі питання статусу жертв, а також питання компенсації і рішення суперечки.

Ані положення Конвенції, ані прецедентне право не завадили Суду взяти на себе відповідальність як міжнародному суду і розглянути те, якими будуть наслідки такої важливої нової інформації для ряду справ, в яких підіймалися важливі політичні і правові питання.

Суд мав зосередитися на цьому аспекті справи, замість того, щоб обмежитись до того, що я вважаю помилковим тлумаченням Конвенції, нібито заснованому на понятті «затримки».

24. Такий підхід видається ще більш прикрим через той факт, що він не відображає ані дух, ані букву Конвенції. Не слід забувати, що захисний механізм, створений Конвенцією віддає перевагу дружньому врегулюванню спорів, що виникають відповідно до її положень: пункт 1 (б) статті 38 передбачає, що Суд передусім надає себе в розпорядження сторін, які зацікавлені у дружньому врегулюванні спору. Починаючи зі справи *Хендсайд проти Сполученого Королівства (Handyside v. the United Kingdom)* (рішення від 17 грудня 1976 року, серія А, т. 24, п. 48), Суд неодноразово заявляв, що механізм захисту, створений Конвенцією, є додатковим/субсидіарним засобом щодо національних систем захисту прав людини. Чи потрібно комусь нагадувати, що в системі Конвенції пошук порушення державою-учасницею захищеного права є засобом, який має використовуватись лише в останню чергу?

25. Так це чи ні, говорити про це або заперечувати це, політичний характер справ, таких як справа *Лоїзиду* є беззаперечним. Після рішення у справ *Лоїзиду* Суд виніс низку постанов і рішень, в яких уміло брав до уваги «політичні потрясіння, викликані Другою світовою війною і її катастрофічні наслідки», для яких необхідно знайти глобальні політичні рішення. Йому, таким чином, вдалося запровадити концепцію, яка виходить за рамки інтересів, і навіть прав, особистості, приймаючи реалістичний і прагматичний підхід, який прагне винайти рішення, які були б збалансованими або могли б стати корисними в довгостроковій перспективі (див, справу *mutatis mutandis, Вимтек проти Німеччини (Wittek v. Germany)*, №37290/97, п. 61, 12 грудня 2002 року; *Принц Ліхтенштейну Ганс-Адам II проти Німеччини (Prince Hans-Adam of Liechtenstein v. Germany)* [GC], №42527/98, п. 69, ECHR 2001-VIII; та *Горжелік та інші проти Польщі*

26. (*Gorzelik and Others v. Poland*), №44158/98, п. 69, 20 грудня 2001 року). У рішеннях за цими справами Суд прийняв прагматичний підхід на складному історичному і політичному тлі, який вимагав точної оцінки конкуруючих інтересів і навіть окремих прав і свобод. Суд правильно оцінив індивідуальний інтерес як відносний і як такий, що має поступитися інтересам громади в цілому, що матиме життєво важливе значення для групи, нації або держави.

27. Я вважаю, що всі мої вищенаведені зауваження на користь повторного розгляду всіх справ, схожих на справу *Лоїзиду*, після того, як відбулися такі важливі і позитивні зміни в ситуації і обставинах навколо цих справ, сприятимуть тому, щоб Суд приймав більш мудрий і справедливий підхід (який я б рекомендував), ніж такий, який він відчував зобов'язаним прийняти.

© Проект Ради Європи «Посилення захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб», 2016. Офіційними мовами Європейського суду з прав людини є англійська та французька мови. Цей переклад було замовлено за підтримки Проекту Ради Європи «Посилення захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб» (<http://www.coe.int/uk/web/kyiv/idps>). Він не є зобов'язальним для Суду; також Суд не несе жодної відповідальності за його якість. Його можна копіювати в некомерційних цілях за умови зазначення повної назви справи разом із вищенаведеним посиланням на Проект Ради Європи «Посилення захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб». З питань використання будь-якої частини цього перекладу в комерційних цілях слід звертатися за адресою: Internally.Displaced.Persons@coe.int

© Council of Europe Project «Strengthening the Human Rights Protection of Internally Displaced Persons in Ukraine», 2016. The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Council of Europe Project «Strengthening the Human Rights Protection of Internally Displaced Persons in Ukraine» (<http://www.coe.int/uk/web/kyiv/idps>). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with reference to the Council of Europe Project «Strengthening the Human Rights Protection of Internally Displaced Persons in Ukraine». If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact: Internally.Displaced.Persons@coe.int